

”Haastavat kiusaamistapaukset ja kiusaamisen osapuolten hyvinvoinnin edistäminen” -prosessikoulutus

Turun yliopisto
University of Turku

Tänään

- 12:30-14:00 ryhmätyöskentelyä, osa 1
- 14:00-14:30 kahvitauko
- 14:30-16:00 ryhmätyöskentelyä, osa 2, kurssin päätös

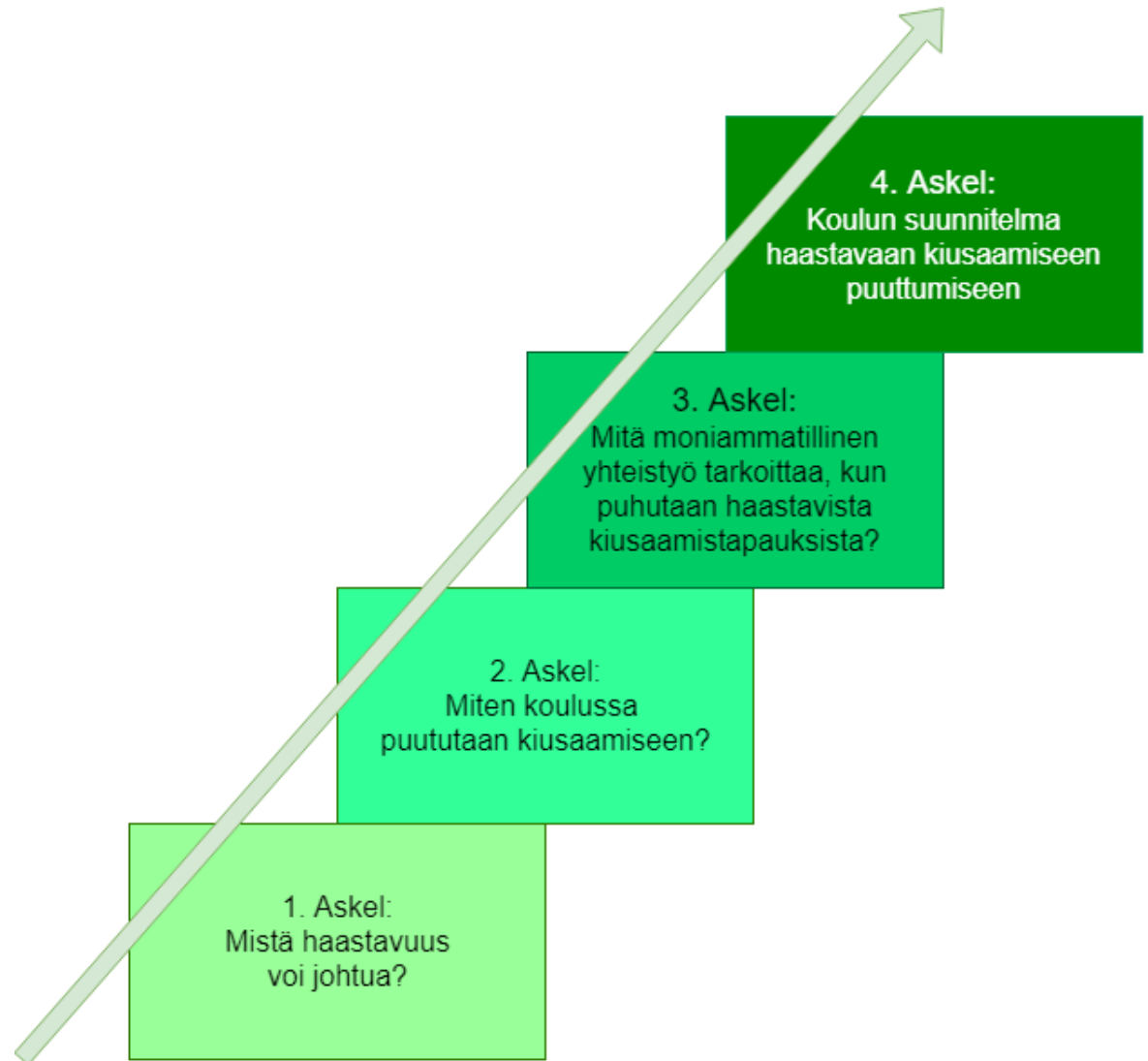

Tämän lähitapaamisen tavoitteet

- Saada yleiskuva suunnitelmista haastaviin kiusaamistapauksiin liittyen
- Jakaa oma suunnitelma muiden koulujen kanssa
- Syventyä some-kiusaamiseen
- Kuulla yhteenveto prosessikoulutuksen anneista (lähikoulutuspäivän ennakotehtävät)
 - Ajatusten, asenteiden omien toimintatapojen ja koulujen käytäntöjen muutos

Portaat haastavaan kiusaamiseen puuttumiseen

Suunnitelma haastaviin kiusaamistapauksiin liittyen

- Suunnitelmissa huomioitu hyvin ja tarkasti ns. tavalliset kiusaamistapaukset
 - Tuotiin esiin myös ”tavallisiin” kiusaamistapauksiin puuttumisen ja KiVa-toiminnan selkiyttämistä
- Tasapainoilu tapauskohtaisuuden ja yleisemmän suunnitelman välillä
- Tarkkuuden taso → kuka, mitä, milloin
- Tärkeää, että toimiva työväline omaan kouluun

Suunnitelma haastaviin kiusaamistapauksiin liittyen

- Haastavien kiusaamistapausten ennaltaehkäisy
 - Kyselyt
 - Yhteistyö ennaltaehkäisyssä
- Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen
 - Mikä on haastava kiusaamistapaus?
 - Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen
- Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

Haastavien kiusaamistapausten ennaltaehkäisy

Kyselyt

- Kiva-tilannekartoituskysely (maaliskuussa)
 - tulokset tiedotetaan henkilökuntapalaverissa, yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ja kohdistetusti tulosten mukaan tietyn luokkatason vanhemmille, jos tulokset ovat huolestuttavia.
 - Kiva-tiimi informoi oppilaita, huoltajia, henkilökuntaa riskiryhmään kuuluvat oppilaat ohjataan kuraattorin/nuorisotoimen tuen piiriin
- Kiusaamis- ja kaverikyselyt luokittain lokakuussa

Haastavien kiusaamistapausten ennaltaehkäisy

Kyselyt

- Hyvinvointikyselyt (esim. kohdennetusti niille luokka-asteille, joissa huolestuttavaa kiva-kyselyssä)
 - Kyselyiden pohjalta oppilashuoltoryhmän kokoontuminen, jossa käsitellään luokassa ilmenneitä asioita nimettömästi > mahdolliset luokkavierailut ja luokkakukkaohjeistus
- 5.luokkien terveystarkastus
 - th tekee yhteenvedon niistä löytyneistä asioista
- Sosiogrammit ja kyselyt luokasta lisäämään tietoisuutta ryhmässä olevista ilmiöistä
 - pari kertaa lukuvuoden aikana

Haastavien kiusaamistapausten ennaltaehkäisy

Yhteistyö ennaltaehkäisyssä

- Yhteistyö nuorisotoimen kanssa (kanssa oppilaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja syrjäytymisen estämiseksi)
- Nuorisotoimen välituntitoiminta
- koulukuraattori ja koulupsykologin luokkatoiminta pyydettäessä
- Sosiaalipuolen tuki voimakkaasti oirehtivalle perheelle (opettajille tieto siitä, miten voi toimia)
- OHR-yhteistyö, kuraattorin, koulupsykologin palvelut

Haastavien kiusaamistapausten ennaltaehkäisy

Yhteistyö ennaltaehkäisyssä

- Nivelvaiheiden tiedonsiirto (esim. sosiaaliset jännitteet)
 - Mietitään mahdollisesti oppilaan sijoittelua toiseen luokkaan
- Luokkien kokoonpanon mietinnässä erityisopettaja ja kuraattori mukana. Erityisopettaja tuo tiedot siirtopalavereista ja kuraattori tuntee suuren osan oppilaista alakoulun kutostunneilta.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Mikä on haastava kiusaamistapaus?

- Kaikki, mihin perus KiVa ei tehoa
- Tapauksia, jotka eivät ole ”ratkenneet” ensimmäiseen kertaan.
- Kokeiltujen keinojen tehottomuus kyseisessä tapauksessa
- Teon/tekojen vakavuus
- Kiusaaminen jatkuu lukuisista puuttumisista huolimatta tai mikäli kiusaamiskuvio ei ole yksiselitteinen (on epävarmaa, kuka kiusaa ketä tai kiusaamiseen osallistuu hyvin suuri oppilasjoukko).
- Kiusaamistapaus muuttuu haastavaksi esim. jos se pitkittyy, oppilaalla on paljon erilaisia haasteita, vanhemmat ovat voimakkaasti mukana, kiusaamista tapahtuu monella eri tavalla.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Mikä on haastava kiusaamistapaus?

- Kiusaaminen on poikkeuksellisen rajua esim. väkivaltaista
- Jollakin osapuolella on erityispiirteitä tai haasteita, jonka takia tilanteita on vaikea selvittää
- Yhteistyö kodin ja koulun välillä on haasteellista
- Keskustellaan KiVa-tiimissä siitä, mikä tekee tapauksesta haastavan. Johtuuko haastavuus kiusatusta oppilaasta, kiusaavasta oppilaasta, opettajasta, luokasta, vanhempien reaktioista, kiusaamisen tavasta vai pitkäkestoisuudesta?

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Haastavat kiusaamistapaukset selvitetään **aluksi kuten tavallisetkin kiusaamistapaukset.**
- Mikäli Kiva-tiimin selvittämismalli ei ole tuottanut tulosta, tapauksen selvittelyä jatketaan **moniammatillisessa työryhmässä.** Oppilashuolto jatkaa tapauksen selvittelyä.
- Haastaviin tapauksiin ei ole yhtä puuttumisen reittiä, vaan tilanteessa edetään **tapauskohtaisesti.**

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Asia viedään heti **opiskeluhuollon** tietoon (kuraattori, psykologi)
 - **Tapauskohtaisesti** suunnitellaan eteneminen ja määritellään, ketä selvittelyssä on oltava mukana (esim. kuinka isoa osaa luokasta (jos ei kaikkia) tapaus koskee)
 1. Keskustelu rehtorin kanssa (KiVa-tiimi+rehtori+kiusaaja/kiusattu)
 2. Keskustelu, jossa osallisten vanhemmat myös mukana
 3. Avuksi sosiaalihuolto, nuorisotoimi ja poliisi
- Kiva-tiimi sekä rehtori. Tarvittaessa moniammatillinen oppilashuoltoryhmä

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Molempien osapuolten vanhemmat kutsutaan tarvittaessa koulupalaveriin, jossa asiaa käsitellään **OHR:n** (esim. psykologi, kuraattori) ja KiVa-tiimiläisten, luokanvalvojan ja tarvittaessa myös rehtorin kanssa.
- Haastavissa tapauksissa kiusattu tai kiusaaja ohjataan usein esim. **kuraattorin tai psykologin** luokse työstämään asiaa. **Tarvittaessa** voidaan olla yhteydessä myös nuorisotoimeen ja sosiaalihuoltoon. Muita koulun yhteiskumppaneita ovat Etsivä nuorisotyö, perheneuvola ja poliisi.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Haastavissa kiusaamistapauksissa **KiVa-tiimi** ottaa ensin avukseen **koulukuraattorin**. Kiusaamistapauksen pitkittyessä **rehtori** ja **koulupsykologi** tulevat mukaan tapauksen käsittelyyn.
- Jos tilanne vaatii, paikalla on myös **Ankkuritiimin** edustaja ja mahdollisesti **sosiaalityöntekijään** on oltu yhtydessä (lasu).
 - KiVa-hlö pitää yhteyttä **huoltajiin** tehdyistä toimenpiteistä ja seurannasta.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Ensin selvitetään ”tavallisin keinoin”
- Jos onnistui, niin hyvä. Ellei, niin
 - huoltajapalaveri, uusi seuranta
 - jos osapuolet samalta luokalta, niin koko luokalle oppitunti
- Jos onnistui, niin hyvä. Ellei, niin
 - oppilashuolto mukaan
 - mahdollinen lasu
 - Ankkuri-ryhmä (poliisi ja sosiaalitoimi) mukaan
 - luokalta siirtäminen
 - kirjallinen varoitus
 - määräaikainen erottaminen

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen

- Kiusaajan **luokanvaihto** määräajaksi tai pysyvästi. Jos luokanvaihto ei mahdollinen, määräaikainen erotus/koulun vaihtaminen.
- Selvitetään, mitä tukea **luokanopettaja** kokee tarvitsevansa luokkaan?
- Tuki asian **hoitajalle / hoitajille** niin että estetään kuormittumista, kun asian hoitaja ei jää yksin.
- On varmistettava, että KiVa-tiimillä ja oppilashuollon toimijoilla on **riittävä osaaminen** esim. ilmoitusten tekemiseen sosiaalitoimeen ja poliisille.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Haastavissa kiusaamistapauksissa eteneminen, yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa

- Loppujen lopuksi koulussamme ei ole ollut niin haastavia kiusaamistapauksia, että olisi tarvinnut turvautua monialaisen oppilashuoltoryhmän lisäksi muihin, koulun ulkopuolisiin yhteistyötahoihin.
- Yhteistyö **tilanteen mukaan**: huoltajat, nuorisotoimi, sosiaalihuolto, lastensuojelu, poliisi, perhekodit, psykiatrian poli, kasvatus- ja perheneuvola, sairaalakoulu, perhekodit, urheiluseurat, eri seurakunnat

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

- Kiusatulle on järjestettävä niin pian kuin mahdollista henkilökohtainen tuki (psykan poli, kuraattori, koulupsykologi)
- Moniammatillisen ryhmän seurauksena oppilaat voidaan ohjata esim. perheneuvolan, kuraattorin, psykologin palveluiden piiriin.
- Henkilökohtainen oppilashuoltopalvelu tai kuraattorin ja koulupsykologin luokkatyö
- Kiusaajan tukeminen, tuki jopa perhetasolle?
- Tuki järjestettävä koko ryhmälle: ryhmäyttäminen

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

- Mietitään ohr:ssä tai KiVa-tiimissä **tapauskohtaisesti** toimenpiteitä, jolla myös **ryhmää** voitaisiin tukea, että se saadaan jatkossa tukemaan yhteistä hyvinvointia:
 - Keskustelu ryhmässä, tukihenkilö(t) / tukioppilaat
 - Ajankohtaisesta aiheesta oppi”tunti” kuraattorin, poliisin tai esim. sosiaalityöntekijän toimesta
 - Ryhmytymisen tukeminen esim. “yhteisöllinen iltapäivä”

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

- Koko prosessin ajan KiVa-tiimi ja kiusaamistapauksessa mukana olevien **oppilaiden opettajat seuraavat oppilaiden mielialaa ja sosiaalisia suhteita**. Tarvittaessa tukea tarjoavat koulukuraattori, koulupsykologi ja muut hyvinvointiryhmän jäsenet. Myös perhekeskus, lastensuojelu ja poliisi ovat tarvittaessa käytössä.

Haastaviin kiusaamistapauksiin puuttuminen

Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

- Mahdollinen jakso erityisluokassa
- Keskitytään tukemaan kodin kasvatustehtävää yhdessä sosiaalitoimen perhetyöntekijöiden kanssa
- Luokanopettajan ja kuraattorin kanssa suunnitellaan toimenpiteitä sekä uhrin että kiusaajan roolin eheyttämiseksi ryhmässä

Koulun ulkopuoliset yhteistyökumppanit (haastavien kiusaamistapausten selvittäminen ja osapuolten hyvinvoinnin edistäminen). Koulujen käsitekartoista poimittua:

- Sosiaalitoimi, lastensuojelu
- Kasvatus- ja perheneuvola
- Koulupoliisi, lähipoliisi
- Ankkuri -tiimi
- Terveyskeskuslääkäri
- Toimintaterapeutti
- Psykiatrinen sairaanhoitaja
- Lastenpsykiatria
- Nuorisopsykiatria
- Nuorisotoimi
- Etsivä nuorisotyö
- Kriisityö
- Päihdetyö
- Ystävät
- Vanhemmat
- Vanhempainyhdistykset
- Liikuntatoimi
- Urheiluseurat
- Järjestöt: 4H, Martat, Tyttöjen tila/talo, MLL
- Seurakunta
- Kiusattujen vertaistukiryhmä
- Sovittelutyö
- Oikeusaputoimisto, hallinto-oikeus, oikeuslaitos
- Kouluyhteisöohjaajat

Keskustelua ryhmissä

- Kertokaa tarkemmin koulunne suunnitelmasta **haastaviin kiusaamistapauksiin** liittyen
 - Ennaltaehkäisy
 - Puuttuminen
 - Osapuolten hyvinvoinnin edistäminen

Haastava kiusaamistapaus: Kirjoitetun kuvauksen käyttö tutkimusaineistona

- Koulutukseen osallistujille lähetetään marraskuun alussa sähköposti, jossa pyydetään lupaa käyttää kurssia varten kirjoitettua kuvausta haastavasta kiusaamistapauksesta tutkimusaineistona.
 - Kieltävää tai myöntävää vastausta pyydetään 30.11. mennessä.
- Tutkimuksessa selvitetään, mikä tekee kiusaamistapauksista haastavia ja pohditaan keinoja vaikeiden kiusaamistapausten ennaltaehkäisyyn ja selvittämiseen.
- Tutkimusta tehdään Turun yliopistossa psykologian oppiaineessa.
 - Tutkimus on osa INVEST -tutkimushanketta (2019–2022), jossa pyritään lisäämään lasten ja nuorten hyvinvointia yhteiskunnassa (www.invest.utu.fi).
 - Vastuulliset tutkijat: Sanna Herkama (sanna.herkama@utu.fi) ja Christina Salmivalli (eijasal@utu.fi)

Haastava kiusaamistapaus: Kirjoitetun kuvauksen käyttö tutkimusaineistona

- Ennen analyysin aloittamista kuvauksista poistetaan tunnistamisen mahdollistavat viittaukset, kuten henkilöiden, koulujen ja paikkojen nimet. Samalla aineistosta poistetaan kirjoittajan yhteystiedot (nimi, koulun nimi ja sähköpostiosoite).
- **Tutkimustuloksissa kuvataan haastavien kiusaamistapausten yleisiä piirteitä, ei yksittäisiä tapauksia. Tulokset raportoidaan siten, että tutkittavia, heidän mainitsemiaan yksittäisiä henkilöitä tai paikkoja ei voi tunnistaa.**

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

Turun yliopisto
University of Turku

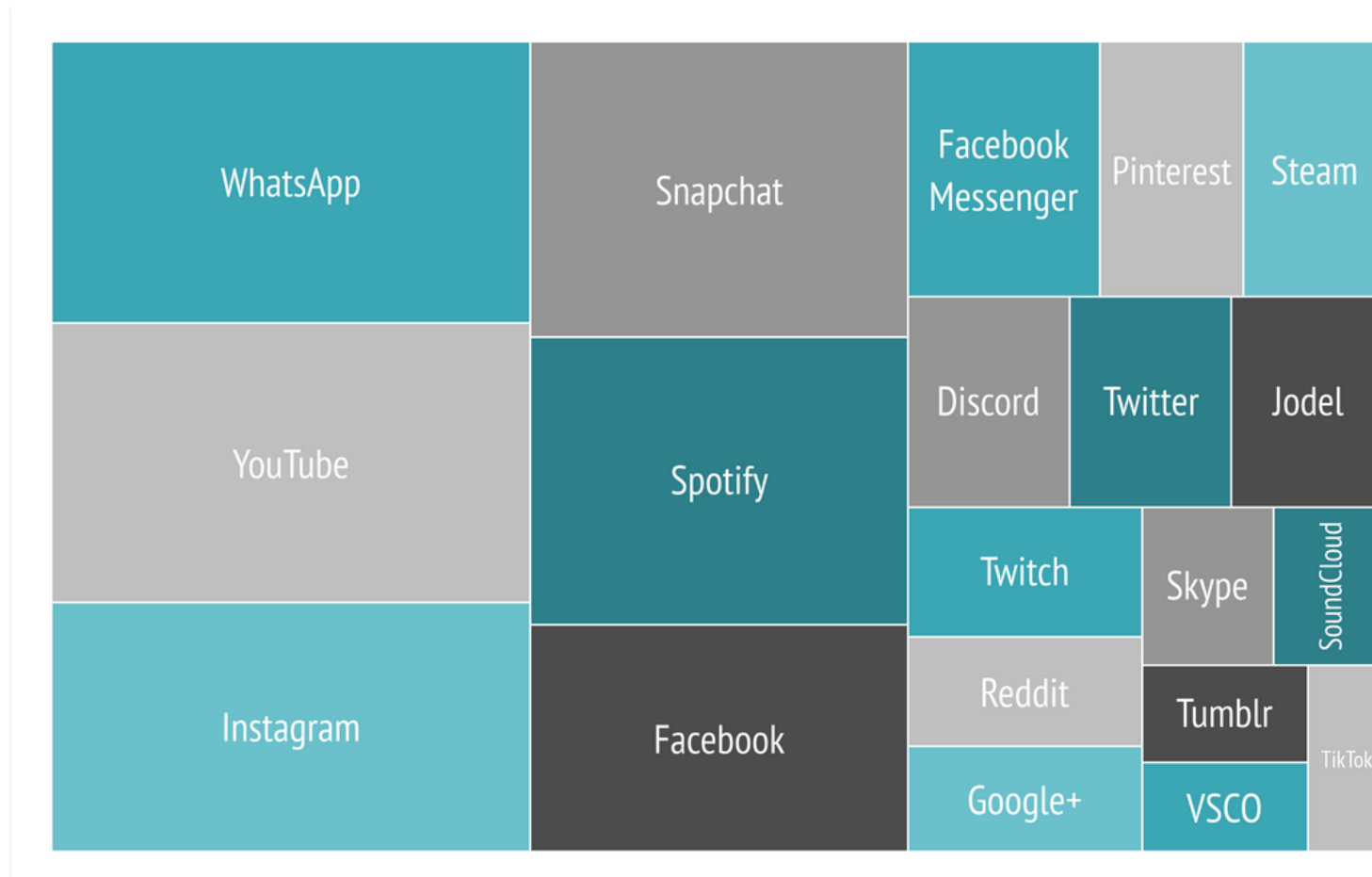
SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä

wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/

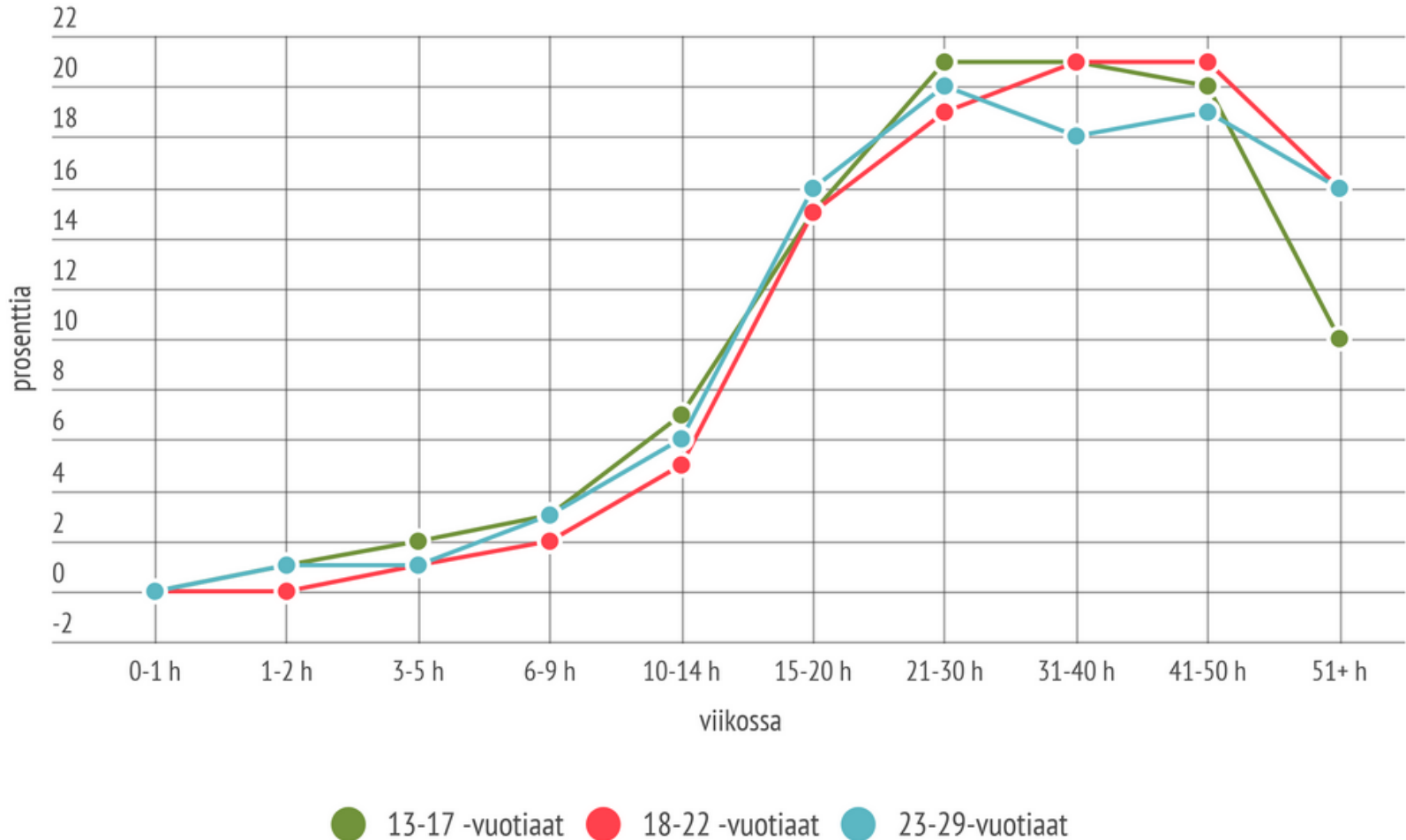
- Kyselyn tiedot on kerätty vuoden 2019 alussa 13-29-vuotiailta (keski-ikä oli 18,9 vuotta), Suomessa asuvilta ihmisiltä
- Kyselyyn osallistui yhteensä 6247 vastaajaa eri puolilta Suomea

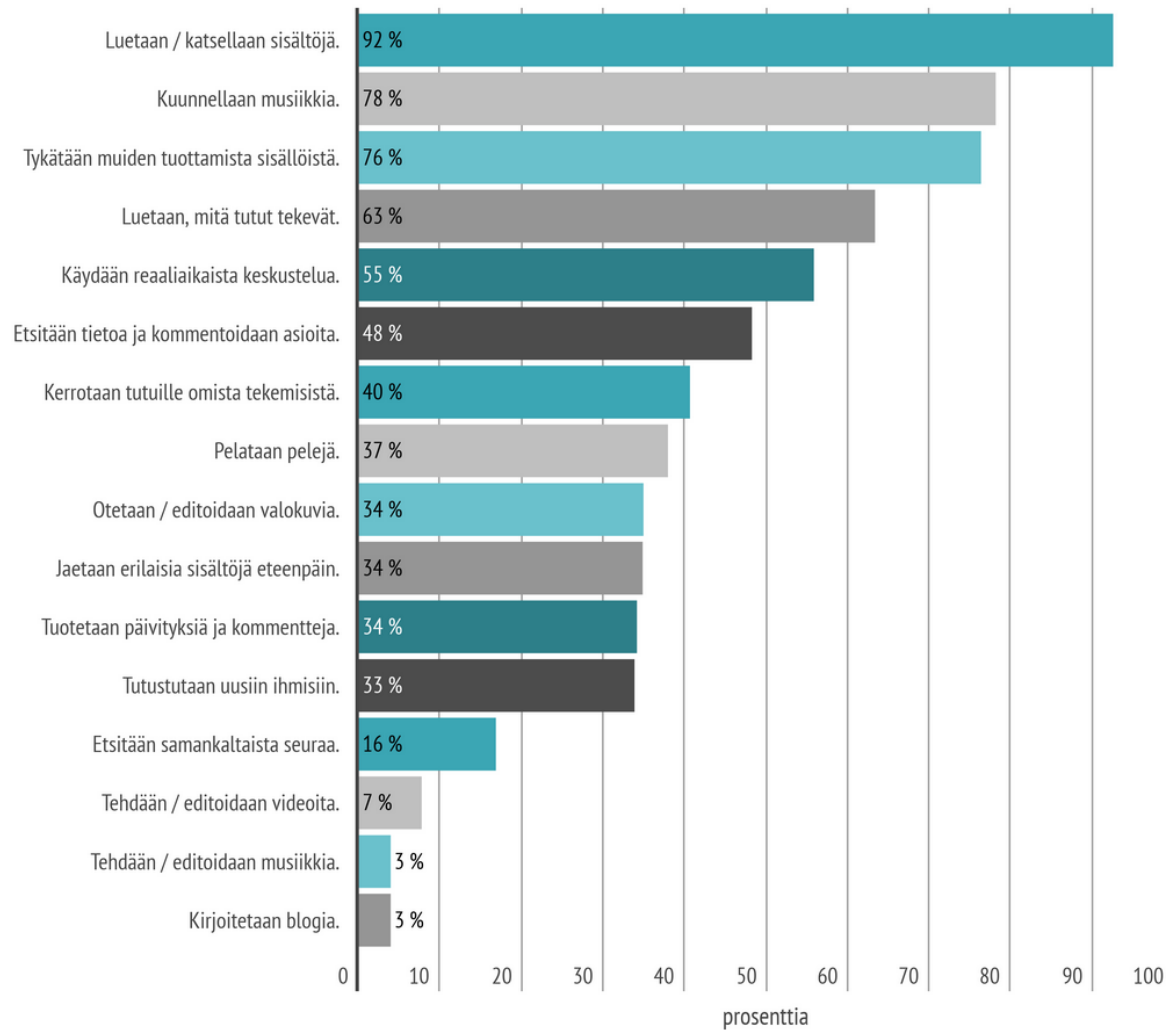
Mitä sosiaalisen median palveluita nuoret käyttävät?

Kuinka monta tuntia nuoret viettävät internetissä viikon aikana?

Mitä sosiaalisen median palveluissa tehdään?

Sosiaalisen median palvelut ovat tuoneet elämäni...

	TÄYSIN ERI MIELTÄ	JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	TÄYSIN SAMAA MIELTÄ
Kavereita	12.85%	16.98%	39.83%	30.33%
Vertaistukea	10.31%	17.62%	46.17%	25.9%
Onnistumisen tunteita	8.08%	20.01%	49.14%	22.76%
Apua ongelmiini	10.55%	20.89%	45.41%	23.15%
Seurustelukumppanin	54.28%	14.42%	15.59%	15.7%
Surua	17.78%	29.2%	36.99%	16.02%
Iloa	2.5%	4.29%	44.61%	48.6%
Lisävarmuutta	9.22%	27.82%	44.18%	18.78%
Lisätietoutta minua kiinnostavista asioista	2.45%	3.97%	31.18%	62.4%
Yhteenkuuluvuuden tunnetta	6.23%	16.86%	46.55%	30.37%
Tavan kuluttaa aikaa	2.05%	2.98%	23.95%	71.03%

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

- Aggressiivista käyttäytymistä / pahan mielen, harmin tai haitan aiheuttamista, joka on
 - toistuvaa
 - tahallista
 - kohdistuu suhteellisen puolustuskyvyttömään lapseen tai nuoreen

...ja tapahtuu sosiaalisen median palveluissa

- Kiusaamisen määrittelyssä keskeistä ei ole teon muoto, vaan sen tahallisuus ja systemaattisuus
- Netti-/ somekiusaaminen on yksi kiusaamisen muoto (joka voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan)

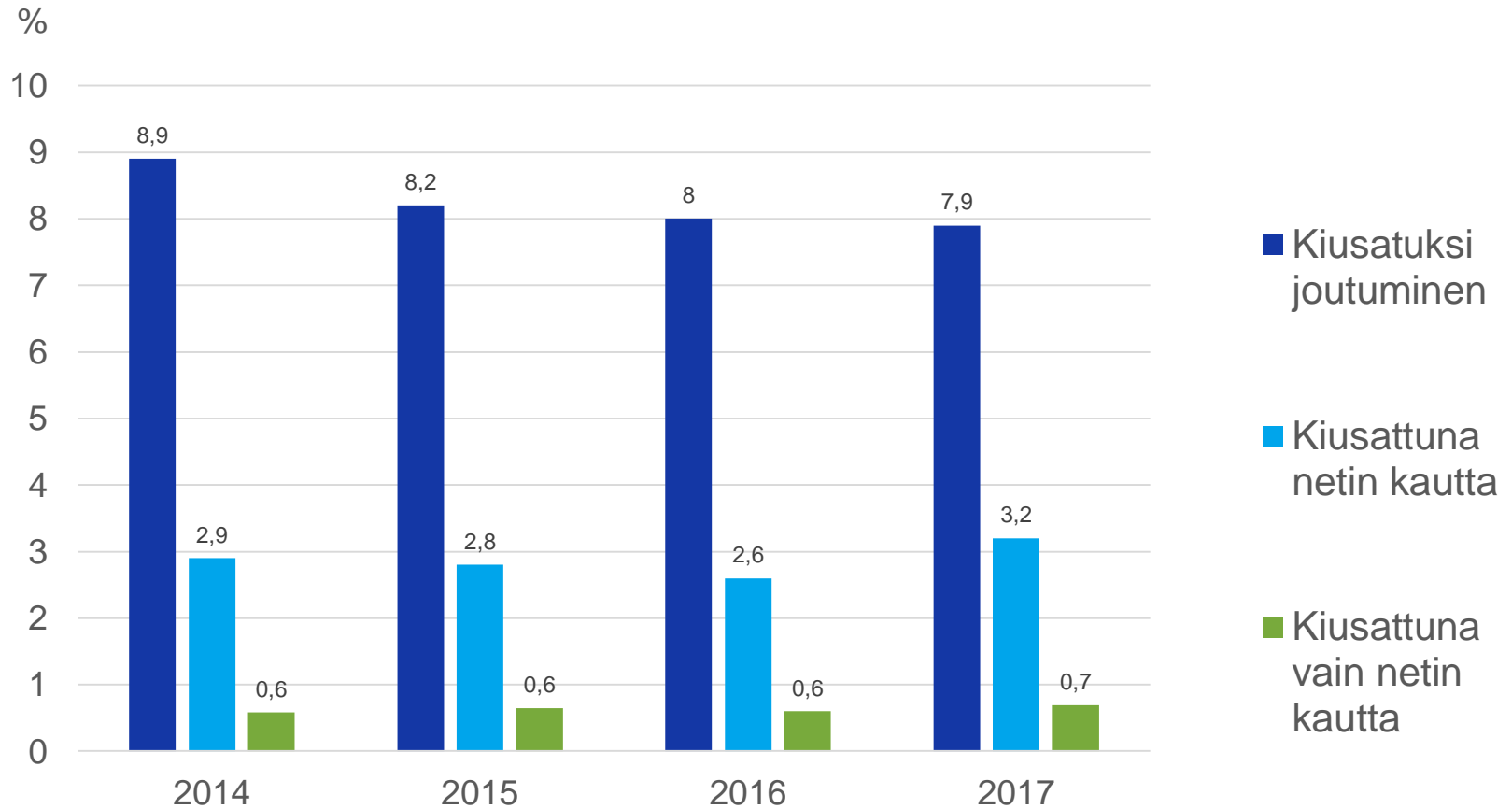

Netissä tapahtuvan kommunikation haasteet

- Helppo mahdollisuus kopioida ja välittää viestejä (kuvia, videoita, keskusteluita) eteenpäin hyvinkin laajasti
- Kasvokkain tapahtuvien emotionaalisten vihjeiden puuttuminen saattaa estää muita paikalla olijota puuttumasta tilanteeseen
- Viestit ovat suhteellisen pysyviä
- Läsnä 24/7
- Anonymiteetti?

Miten yleistä nettikiusaaminen on Suomessa?

- Netissä kiusattuja kiusataan lähes aina myös “perinteisiin kiusaamisen” muodoin (Salmivalli, Sainio & Hodges, 2013)

Mitkä tekijät ennustavat eri ryhmiin kuulumista?

Kiusatuksi joutuminen

- Masentuneisuus, huono asema ryhmässä, aiempi kiusatuksi joutuminen (ilman nettikiusaamista)

Kiusatuksi joutuminen ainoastaan netin kautta

- Muiden kiusaaminen, aiempi nettikiusaaminen
- Kiusatuksi joutuminen ilman nettikiusaamista oli riski joutua kiusatuksi myös netissä. Sama ei pätenyt kiusatuksi joutumiseen ainoastaan netissä.
 - “Perinteisin muodoin” alkanut kiusatuksi joutuminen voi laajentua myös nettiin, mutta ei toisin päin.

Mitä seurauksia eri ryhmiin kuulumisella on?

- Kiusatuksi joutuminen sekä **“perinteisin tavoin”** että **molemmilla** tavoilla lisäsi oppilaiden masennusoireita
 - Eniten masennusoireet lisääntyivät niillä oppilailla, joita kiusattiin molemmilla tavoilla
- Kiusatuksi joutuminen ainoastaan netin kautta ei lisännyt masennusoireita

Nettikiusaaminen

- Netissä kiusattuja kiusataan lähes aina myös “perinteisiin kiusaamisen” muodoin
 - Tulee usein näkyväksi koulussa ja vaikuttaa koulunkäyntin sekä hyvinvointiin koulupäivän aikana
- Ainoastaan netissä kiusatut eivät ole ryhmässä keskimääräistä huonommassa asemassa, mutta ovat aiemmin kiusanneet muita
- Kiusaamisen vastaiset ohjelmat, jopa ne joissa ei ole erikseen sisältöjä nettikiusaamiseen vähentävät myös nettikiusaamista

Keskustelu

- Miksi nettikiusaaminen ja siihen puuttuminen koetaan haastavaksi?
- Miten sitä voidaan ennaltaehkäistä ja miten siihen voidaan puuttua?

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 29§)

- Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.
- Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.
- Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

”Se, että ei ole velvollisuutta puuttua, ei tarkoita, että ei saisi puuttua.
Ilmoitusvelvollisuus on aina.”

Nuorisoryhmän tutkinnanjohtaja
Rikoskomisario Marko Forss

Turun yliopisto
University of Turku

Koonti ennakkotehtävästä

- Yhteenvetona koulutus oli antanut uusia ajatuksia, ideoita ja tapoja toimia
- Nämä myös siirtyneet koulun käytäntöihin

- Ajatukset ja asenteet
- Tavat toimia
- Koulun käytännöt

Ajatukset ja asenteet

- Varmuus/vahvuus toimia määrätietoisesti, usko omaan työhön, omien ajatusten selkiytyminen, usko muutoksen mahdollisuuteen
- Vertaistuki: kannustus, toisten kokemuksista/käytännöistä oppiminen
- Uudet näkökulmat, omien toimintatapojen tarkastelu (ja niiden kyseenalaistaminen)

Ajatukset ja asenteet

- Rohkeus puuttua myös haastavaan kiusaamiseen/ kohdata haastavat kiusaamistapaukset
- Rohkeus vaatia lisää toimijoita, resursseja
- Motivaation lisääntyminen
- Ymmärrys: kiusaaminen, ryhmät, hyvinvointi
 - Haastavien kiusaamistapausten monimuotoisuus
- Ilo/ varmuus/ syvempi ymmärrys KiVa Koulu -ohjelmasta

Tavat toimia

- Järjestelmällisyys/selkeys/johdonmukaisuus
- Uskallus nostaa esille asioita
- Kehittämistarpeiden konkretisoituminen
- Yhteisöllisyys, haastavien kiusaamistapausten kanssa ei tarvitse olla yksin
- Yhteistyön ja työyhteisön tuen tärkeys
 - Työparityöskentely/ työskentely ja keskustelu koulutukseen osallistuneiden opettajien kanssa/ yhteistyö ja keskustelu oman koulun opettajien kanssa

Tavat toimia

- Yhteistyön kehittäminen koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- Sekä kiusaajan että kiusatun hyvinvoinnin tukeminen
- Kirjaamisen tärkeys
- Luokan yhteishenkeen/ilmapiiiriin panostaminen: ryhmäytyminen
- Huoltajien kuuleminen/tukeminen
- Muistilista käyttöön
- Seurannan merkitys

Koulun käytännöt

- Ennaltaehkäisyn korostaminen
- Yleisen toimintamallin selkiyttäminen, vuosikello
- KiVa-tiimin toiminnan näkyväksi tekeminen/ työnjaon tarkentuminen/ tiimin jako uudelleen (esim. kaksi KiVa tiimiä)
- Resurssien lisääminen tiimeihin
- Ryhmänohjaajan/ opettajan roolin selkiyttäminen (haastavien kanssa)

Koulun käytännöt

- Selkeä malli haastavien kiusaamistapausten kanssa etenemiseen
- Moniammatillisuus
- Opiskeluhoito mukaan, roolin selkiyttäminen
 - yksilökohtainen, yhteisöllinen
- Lomakkeiden uudistaminen
- Tuki myös kiusaajalle
- Yhteistyöverkkojen tiivistäminen koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa
 - nuorisotyö, poliisi, sosiaalihoito jne.

KIITOS!

Turun yliopisto
University of Turku